SVLAČCE NA ÚHORU

[...]BORNÉ VYDÁNÍ
BÁSNICKÝCH SPISŮ
JAROSLAVA VRCHLICKÉHO

JAROSLAV VRCHLICKÝ.

SVLAČCE NA ÚHORU

NOVÁ LYRIKA.

(1904—1905.)

NAKLADEM J. OTTY V PRAZE.
1906.

Tiskem »Unie« v Praze.

Příteli

JAR. GOLLOVI

ke dni 13. července 1906.

J. V.

PROLOG.

SVLAČCE NA ÚHORU.

SVLAČCE NA ÚHORU.

Šel tu Osud. Sšlapáno všecko leží
pod barbarskou zdeptáno jeho nohou,
udivené srdce jen ptá se plaše:
zaplá tu Vesna?

Ze stop jeho, kudy šel nepodajný,
zvolna času postupem nová zeleň
tryská svěží, úponky dlouhé pnou se,
kalichy bílé

S jemnou sladce nahořklou pnou se vůní,
bílé svlačce s nádechem růžné zóry,
v jemný opál hrající, kapka rosy,
listy jim zperlí.

Takto v srdce úhoru opuštěném,
žádné kde již na květy čáky není,
nové Vesny dotekem vykvétají,
poslední svlačce!

Bílé, jemné, s přihořklou vůní mandlí,
s resignace ztajenou slzou, která
cudně svítíc opálem jim se míhá
v kalichu zářném.

Smír je všecko! Všecko je odpuštění.
Úhor stokrát zdeptaný dýše mírem...
V hloubce nebes nad květy svlačcovými
skřivan zas jásá.

DUMY A PÍSNĚ.

OŽIVLÝ LAZAR.

Co náhle bytost má cítí?
Jak sto let ležel bych v hrobě!
Ó, velká plnosti žití,
já v náruč pospíchám tobě!

Jak mrtvý v zemi jsem ležel
ve tupém, bezvládném snění,
v tom záchvěv duší mi běžel,
že tento sen životem není!

Jen lítosti, výčitky, viny
mou duší lezli jak červi,
jen mátohy, mlhy a stíny
stlel mozek, sedrány nervy.

Ký Ježíš přišel to klidný
k mé resignace tíším,
já „Lazare!“ hlas jeho vlídný,
„povstaň! Střes mdloby své!“ slyším.

Ten rubáš pronik mé dumy
když bílou kynul mi rukou,
jak plně zas hvozdy mi šumí,
vítězně mojí zní mukou!

Já povstal. Musil jsem vstáti,
do slunce pohled' jsem zpříma,
jakbych se Boha chtěl ptáti,
který tam za mrakem hřímá:

„Rci, nahradíš mi ty roky,
které jsem prospal v té hluši?
Jaké teď vítězné sloky
za všecko vdechneš v mou duši?

Ó, strhni konečně masku,
rci: „Sám jsem Bůh, Životem sluji,
já siju a dávám jen lásku,
té křídly vesmírem duji.

A tebe na křídla chytím,
ve kosmu závratném plesu!" —
Tys řek' — já plnost tvou cítím,
tys řek' — ó, kterak se třesu!

MÁ SUDIČKA.

Ta Parka, jež mi nad kolébkou stála,
si v samých paradoxech libovala,
ku velkým cílům vnukla snažení,
leč o sto mil sunula splnění.

Dost dala vavřínu — leč skrovně chleba,
však pudy hrozné chtíti víc než třeba;
vždy nenasycen vstávám od stolu,
vždy jiné zřím žhnout v lásky plápolu.

Být milován od nejkrásnějších paní,
však nedocházet ani ku vyznání,
dav přátel mít a nemít přítele,
jít smuten sám, pít s druhy vesele.

Jak vidět, byla málo konsekventní.
Však souditi ji, nejsem kompetentní,
rád soudem svým se člověk ukvapí...
Ji bavilo to — mne to netrápí.

PRO ŽIVOT.

Co lepší? Horší? — Vše jest od Boha.
To pravé vybrat si, tvá úloha,
a jestli jsi se zmýlil, buďsi jednou,
andělské ruce vždy tě z prachu zvednou.
neb člověk jsi a chybovat je hráz,
jíž nevyhne se anděl ani ďas,
jak člověk stále živ jsa v její sfeře?
Ať dává chudým, od Boha ať béře,
vždy chybit můž', neb nezná vše, co mate
a hatí úmysly i nejvíc svaté.
Tak poklidně jdi dále svojí drahou
a potká-li tě, uzřít krásu nahou
tu obejmi a jí se nevyhýbej,
spíš v prachu svaté její stopy zlíbej,
jí celý vzdej se.

Kdysi starý Hatem
zřel sedm lamp v svém vytržení svatém,
šest hořelo jich jasně, sedmá sotva
že blikala, hrozila zhasnout rázem.
A Hatem svojí tváří padl na zem
a pravil k Bohu: „Pane, tys má kotva!

Pro lásku mou té lampě nedej zhasnout,
nad dílem tvojím — mám-li, chceš-li, žasnout,
oleje nemá..."

„Krve jí dej vlastní!"
hlas s nebe zazněl, „toť tvá k dobru láska
i ku kráse, zkveť almužnou či básní,
mně obé milé, ať plá do tmy žití!"
Děl Hatem: „Pane, jak tě pochopiti?
Však jak chceš budiž, platí tato sázka,
jen lampo hoř, ty živote můj zhasni!"

PÍSEŇ.

Letí moje píseň,
letí jako šíp,
kdyby s tebou byla,
bylo by jí líp.

Letí moje píseň,
větrem hnaný květ,
kdyby s tebou byla,
nechtěla by zpět.

Letí moje píseň,
mroucí vzduchem hlas,
kdyby s tebou byla,
jásala by zas!

Letí moje píseň,
nuže tak ji vem,
nejsladším ji vítej
lásky úsměvem!

☆ ☆ ☆

DO PAMÁTNÍKU MLADÉMU UMĚLCI.

Jest jedna sféra duchův. — Úroveň
bych zval ji silných, za tou všichni sobě
jsou rovni, stejná skutku jejich žeň,
ti pouze nepodlehnou vlastní mdlobě,
ni bouři poměrů ni času zlobě.
Ti pod ní hleďtež k nim a pochopí-li
ten rozdíl, z poznání mít budou síly,
nést menší úděl svůj, se jemu těšit.
Tak mohou oba dva taj krásy řešit,
ti jedni velkou, neúnavnou prací,
ti druzí sdílnou, žhoucí kontemplací
a možná dost, že jednou se to zdaří,
kdy egoismu maska spadne s tváří,
že oba setkají se v snaze stejné.

Kam padne Krása, vše jest čarodějné!

TŘI MOTIVY VÝCHODNÍ.

I.

Klenotnice Omarova.

Omar otevřel svou klenotnici,
skvosty, šperky, perly zřel jak vejce dračí.
Zavřel zas ji s pohrdáním v líci:
Jedno srdce ženy mám — to stačí.

II.

Chiser.

Z Chisru píti v luhu blažených
přeje si král jako otrok stejně.
Mně pít stačí z bezdna očí tvých,
blaha víc z nich piju čarodějně,
a když bez tvých očí v dálce prodlím,
aspoň se k nim v upomínce modlím.

III.

Pohřeb Firdusiho.

Jen abys měla sílu, moje duše!
Jen tenkrát ještě, jistě naposled,
buď ještě jednou bleskem zrytá hruše,
však nevzdávej se útoku zlých běd!

Jen tenkrát vydrž, co máš klidně podej,
ať šťavný plod či hořké pláně jen,
jen hrdost svoji nedej v lichý prodej
a bědný srdce nesuž tebe sten!

Když Firdusiho k hrobu vyváželi,
řad mezků přivážel mu šachův dar,
a steré hymny slavně o něm zněly
a srdcí sterých vstříc mu planul žár.

On nezřel dar, neslyšel hymny chvály
a stejně klidný v nesmrtelnost spěl,
jak v žití když jím tupě pohrdali
a trudy své on v krčmě zapíjel.

ŠKODA A POZDĚ.

Teď blaha zašlých časů vzpomínáme,
kdy všecko měli jsme — tak vždy to bývá —
o skutečnost vždy ideál se láme
a pouze touha dál si v srdci zpívá...

My nedovedli držet svoje štěstí,
je ubili samými obavami,
teď musíme své odříkání nésti
a živíme se pouze — vzpomínkami.

Teď vidíme, kde jaké čněly tesy,
kde jaké strže na břehu a v hvozdě,
teď cítíme vše ztracené nám plesy
a jen si vzdychnem: „Škoda!“ já — Ty:
„Pozdě!“

SUSPIRIA.

Ach, volným býti! V tom je všecko asi,
co zdálo se nám o štěstí,
pak snad by trud, jenž v životě se hlásí
dal lehčeji se unésti!

Leč okov řinčí... S Bohem snové krásy,
vás známe jenom z pověsti.
Kol mihnete se... Ústa, tahy, vlasy...
a jsme v ráz na scestí.

A šťastně došli. S námi ďábel hrá si,
a sčítá bludy, viny, neřesti,
Ach, volným býti! V tom jest vše — hřmí časy...
Ó, s Bohem, snové o štěstí!

ČEKÁNÍ.

Jsem ten, jenž lásku čeká,
a tomu dobře jest;
čas jako tmavá řeka,
však v tom již plna hvězd!

Jinak by černá byla,
a pustě tekla dál,
teď již se rozperlila,
klín její v opál vzplál...

A přec jsou dlouhé chvíle,
než přijde, věčnosti
se podobají, cíle
však mají v radosti.

Ó, přijď již, přijď, má drahá!
vše jinak bude hned,
co plazí se a váhá,
hned v orlí tryskne let!

A k ránu Čas — teď líný,
věř, bude hbitý kůň,
nás strhne mezi stíny,
v rozkoše bezdnou tůň.

RÁJE HESPERIDEK.

Pod tíží všedních dnu svých klopýtaje,
co v sklonu všeho žití říci mám?
Jsou — já je poznal — Hesperidek ráje,
leč pouze v snění nachýlí se k nám...

Tak vyjde poutník k výškám Himalaje
a doufá, Bůh že zjeví se mu tam,
a jde a jde a projde cizí kraje,
v sled musí přiznat se, že stihal klam.

Lze více říci? — Klam zlý všady číhá,
a v posled všemu vysměje se jen...
Co věků pomník chce tu a co kniha?

Buď život v hrdou hroudu jedna rýha,
buď starostí a mrákot marný plen,
jej věčná pravda v posled k slunci zdvíhá!

PÍSEŇ.

Ó, bylo to pěkné, bylo to sladké,
na ňadrech tvojích zdřímnutí,
já pil jsem a lokal blaho to krátké
v těch lotosu každém pohnutí!

Vše prchlo, jak sen... To ramínko hladké,
ta měkká a třpytná šíj labutí...
Sám jdu zas dále... Touhy mé vratké,
usněte v posledním vzdychnutí!

DAŇ ZE ŽIVOTA.

— F. X. Svobodovi. —

Je daň, již každý platit musí,
ji z života i smrti platí,
ať trpkost nejvíc při tom schvátí,
ať srdce nejvíc puká v kusy.

Jen vědět při tom aspoň jedno,
zda marné není, co se splácí,
zda Věčnost z toho něco vrací?
Ó, sfingy taji! Hrobů ledno!

Tak jdou ti, kdo nám život dali,
jak odešli též jejich otci,
jak přišli rovněž znikli v noci,
nás v stejný los tu zanechali.

Ó, děsný koloběhu věčný,
v němž smrti život ruku dává,
co štěstí, bída, pád i sláva?
Změn řetěze ty nekonečný!

To všecko víme. V změně steré
zde odehrává se to denně,
a divno přec, že při té změně
se slza každému v zrak dere.

Co všední, to je náhle svaté,
smrt jako porod, nás když tklo se,
cos roste z toho v slzí rose,
a bol to léčí v duši vzňaté.

Tak málo víme, málo známe,
jen cítíme, v tom chorovodu,
jejž tká smrt s žitím z rodu k rodu,
vždy účast — nechť i plachou — máme.

BOJ S OSUDEM.

S ním rvát se nikdy nebudu.
Což vím, kdy propadám Osudu?

Snad, jemuž jsem se vyhnul teď
byl pravý můj? — Kde odpověď?

Ten, jenž nás potká, je vždy náš,
ať nudou mřeš, ať touhou pláš?

Či onen druhý snad byl tvým,
a snad šel kol s tvým tajemstvím?

Než plniti sud Danaid,
se nechci rvát, chci klidně snít,

Se neptat, odkud ani kam...
Můj pravý Osud přijde sám.

MÁ MLADOST.

Má mladost přišla ke mně v noci dnes,
ve vlasech barvínkový měla květ
a chtěla usmát se — však vzdech se nes
s rtů, z kterých jsem vždy jásot slyšel znět.

Co stalo se ti, mrtvá milko jen?
Ký tobě v hrobě nedá pokoj žel?
Já v hlase jejím truchlý slyšel sten:
Mně líto, že jsi na mne zapomněl,
  tak zcela zapomněl!

PÍSEŇ.

Vzbudil jsem se v noci, jedna hvězda bílá
na obzoru dálném smutnou záři lila
světa do tváře, jež rozbrázděná celá
v mlze v okně mém se třásla ztmělá.

Hvězda jediná! — Jas její slabě svítil;
zázrak! Já jsem sladkou přítomnost tvou cítil,
prchl smutek i z té v mlze spící země,
jakby oko tvoje dlouze dívalo se ke mně.

TICHÁ SLZA.

Nikdo nemoh' vidět ji,
jak se přes líc skradla,
a přec růže nejkrasší,
mladost má, v ní svadla.

Nikdo nespěl osušit
hořkou kapku její,
přec má vůle i můj cit
jí se posud chvějí.

PÍSEŇ.

Jdou tiše snové pozdní
do zavátých mých cest,
já počkám, až se rozdní,
až budou šípky kvést.

Jich delikátní vůní
se nechám celý zpít,
pak usnu na výsluní
u rozvlněných žit.

A skřivánek až malý
mne vzbudí v světlo zas,
zrak vhroužím v blíž i dáli
do moře sedmikras;

Sám roveň zdrané hruši,
jež musí květy vzpját...
I mojí snad se duši
o jaru bude zdát...

ÚZKOST TVOŘENÍ.

Kdo tvořil, zná ji: Úzkost tvoření.

Co platna radost, chut a nadšení?
V ráz, náhle zdává se ti, kterak v tobě
se propadává někam umění...
Čím léta žil's a snil... Ty chvíš se v mdlobě,
vše výsledkem co píle, tužeb, snah,
vše zkalených tvé duše na vlnách
v dál uniká, korábu plachta bílá,
jež Ariadnu právě opustila
na skalném břehu... Tato Ariadna
je duše tvoje, chví se, mlha chladná
je kol i v ní, na pusté stojí skále,
to skutečnost, to svět... Co bude dále?
Ten obr, jenž se ochočen být zdál
a tebou zkrocen, storuký jest zase,
se proti tobě zvedá, snů tvých král,
zvi Umění jej, Vrchol, Ideál!
Ty bojíš ve tvář podívat se kráse,
on tyčí se v své celé, silné slávě!

Jak žhavý hřeb to bodá v tvojí hlavě,
a příboj myšlenek se skrání valí,
a každá, první jako poslední
se ptá: Ó, tmy, kdy se mi rozední?
A skoro cítíš v studu, blízek cíli,
jak ve rozpětí nejvyšším své síly
a vůle své jsi nekonečně malý.

PÍSNĚ LÁSKY.

Kdyby písně lásky,
jež jsem toužil, snil,
kdyby písně lásky,
jež jsem plně žil,
změnily se v lístky
květů zašlých dob,
jakbych měkce, sladce
vystlán měl svůj hrob!

Kdyby písně lásky
v letním večeru
změnily se v hvězdy,
v jakou nádheru
moh' bych zahaliti
celé žití své,
ubohé a těžké,
jež zlý osud rve.

Kdyby z písní lásky
času převratem
mohla se mi každá
státi dukátem!

— Prosaické přání! —
Jakbych se tu smál,
ale bez váhání
bral bych vše tu, bral.

Ale ty vše písně
sněné, zažité,
i jich sestry příští
v ňadrech ukryté,
písněmi jsou právě.
Září trysknou v mih',
slzou jen se skradou
bledých po tvářích!

NEJKRATŠÍ POETIKA.

Co život dává, všecko moudře brát,
na píseň z toho desátý díl stkát,
však ve všem plně, stejně milovat!

Co život bere, nechat moudře jít,
na píseň možno z toho všecko vzít —
však budiž myšlenka vše a buď cit!

KDO PŮJDE SE MNOU?

Kdo půjde se mnou za tu slední branku,
jež dělí život od smrti,
pot chladný můž' jen setřít s mého spánku,
však smrti svor i taj,
i mého žití báj
tím nerozluští, ani nezdrtí...

Já mnoho miloval, mé všecky lásky
nechť dostaví se svorně tam,
jen ruku mlčky podají si bez otázky!
Slz více nebo míň?
A opustí tu síň,
kde zůstanu tak milován — a sám.

PÍSEŇ.

Zaťuká píseň u dveří,
a ty ji dobře znáš,
tvé srdce v ráz jí uvěří
a hned ji uvítáš!

Zaťuká píseň na prahu...
Ty usměješ se jen,
ji vyslechnout máš odvahu
a vše jest sladký sen!

Zaťuká píseň u oken,
viď, že ji otevřeš?
když píseň tu — ó, pěvec, ten
daleko nebude též!

Zaťuká píseň na tvou hruď:
a prosí: „... Pusť ji tam!“
To „Vítej!“ a to „S bohem buď!“
je celý život nám!

SLOKY.

Tak mnoho, co je přesladké a milé,
vždy denně z tvojí drahé ruky beru,
i z tahů tváře, soumraku když chvíle,
v tvých očích záři, ve tvé jizby šeru.

A tak nám život jako hudba splývá,
nás všednost z jeho klidu nevyruší,
má píseň, cvrček domácí, ti zpívá
a dává denně srdce, život, duši.

Ba od tebe že denně odcházeje,
na zašlých bouří pomýšleje doby,
si vzdechnu: „Díky, že tak život spěje!"
a „Bože dej, kéž jinak nebylo by!"

PÍSEŇ.

Ty city spící v duši mé,
jak tiché květy bledulí,
čím toužíme, co tušíme,
se sladkým veršem pohnuly.

Ó, nežli snědá moje skráň
se k tvojí bílé přitulí,
tvůj soucit na mé srdce kaň,
jak tiché květy bledulí!

VYZNÁNÍ.

Laciné cesty úspěchu
vždy cizí již mi zůstaly,
nechť snahy moje v prospěchu
až nad hvězd břehy vzrůstaly!

Já postranními stezkami
jsem kráčel opuštěn a sám,
kdo ruku dal mi, mlhami
by z prahu odvedl mne v chrám?

Co získal jsem, jak málo jest!
Však rvát musila to má dlaň
v dne úpalu i v záři hvězd,
ať myšlenek, ať snů to tkáň.

Nevěstkou úspěch poznal jsem,
čím připoutá se, přiláká,
jak včera, dnes, já živ byl snem
a táhnout zřel dál oblaka.

Kdo písně mé byl přítel kdys,
mi brzy záda obrátil,
mně Dobrých nadějí všech mys
znik v mlhy, by se nevrátil.

A tak jsem zůstal srdcem chor
s tou nekonečnou trpkostí,
jež v stárnoucím se dubu hor
až po korunu rozhostí...

☆ ☆ ☆

ROZJASNĚNÍ.

To jest velké rozjasnění,
co teď vniklo v duši mou,
jako zvonů tiché znění
do krajiny kryté mhou.

To jest velká štěstí tucha,
jež se nerozplyne v sen,
sílící to lázeň ducha,
z níž se zvedá uvolněn!

Cítíš to? Tys byla u mne,
procházky to dlouhé v dál,
skrze husté lesy šumné,
v tichu strmých, vlhkých skal.

Zříš ty ptáky na haluzích?
To jsou duše písní mých!
Zříš ty rybky ve vln kruzích?
To mé dojmy, to můj smích!

Spadla mlha, čisté nebe...
zrcadlo vod bez hnutí,
duše má zříc všady tebe,
chví se v tichém pohnutí...

JARNÍ MADRIGAL.

Rozhodilo jaro květy
štědrou rukou v kol,
ptákům vdechlo nové vzněty,
novou mízu v stvol.

Strom je svícen mnoha ramen,
hoří vznícený,
každý květ jest jeden plamen,
bílý, červený!

Rozehrálo motýlovi
pestrá křídla v hon,
zemi utkalo pás nový
z lech i anemon;

Ba i ženám v sladkém plese
sáhlo pod korset,
bouřnější že vlnou pne se
ňader bílý květ;

Cítí duše, jak jest mladá
v sil a vznětů ruch,
cítí a se vzdává ráda,
jak chce silný bůh!

Křídlatý ten malý, známý,
kdys jak pralesy,
na slepou jenž bábu s námi
věčně hraje si!

☆ ☆ ☆

PÍSEŇ.

Myšlenky moje s rýmy
se lehce splítají,
tak svity kouzelnými
světlošky lítají.

Sny moje, motýlové,
se skrz ně vznášejí,
a hrají v barvy nové,
žhnou novou nadějí.

Mé písně, křídla ptačí
kol zvoní v keřích všech,
sem houfně blíž se tlačí
ti zemřít na ústech.

A nad vším láska moje
se klene — nebes dóm.
Ach, cítit!... S bohem boje,
a umřít v citu tom!

SLOKY.

Za ty sny a žhoucí vznčty,
které dala's citům mým,
svěží, porosené květy,
děkovat má chudý rým?

Životem jest cesta dlouhá
čas mé květy rozdrtí,
a tak zbude pouze touha
po tobě až do smrti!

☆ ☆ ☆

DVĚ RUCE.

Splnění snové, ztracené touhy,
zda život není v tom celý?
Do tmavých stínů světelné prouhy,
v cynismu moře cit vřelý!

Ach žíti! Nebýti bytosti jedné,
která nad černou, zející strží
k nám sladké své bělostné ruce dvě zvedne,
jichž síla nás nad jícnem drží!

Ty bílé ruce v pokoře líbám,
po nich se vzpínám a k nim se shýbám!

SLÁVA.

Orle s okem baziliška
světem letící,
až se palác chví i chyška,
ptáku zářící!

Větší toho, Ganymeda
který začal rvát,
až jej v mračna pozveď šedá
před Jovišem stát.

Děsný, nedostižný ptáku,
jehož perutí
rozpětí jest rovno mraku,
než je po chuti.

Uličník zde každý zdrtí
drzou pěstí v ráz:
Myslíš, ty se směješ smrti? —
Oba zdeptá čas!

STARÁ KAMEJE.

Má Láska mou Úctu potkala
a s hrdou tváří děla k ní:

„Jak sprchou tvoje slovo zní,
jeť mrazným ledem bezmála,
Hleď, abys cest mých nechala!

A Úcta:

„Žár tvůj sevšední
a v prach se brzy promění,
čím's dřív tak mile zaplála!
Jsem tobě popel vyhaslý;
však ty jak nový samolet,
z mých škvárů v nový tryskneš let.
Tu dobrá jsem. V mém chladu dlí
vždy jiskra, jíž nezhltí čas,
jí ty se vztýčíš, zaplášzas!"

V ráz prchla Láska — Úcta zůstala.

PÍSEŇ.

Má duše letí tobě vstříc
a všemi svými křídly bije,
ti hledět v oči, hledět v líc
je vrchol poesie!

Víc než tvůj úsměv nežádat
mně vrchol všeho pochopení,
jen v něm sny zlaté zapřádat,
většího blaha není.

Tak dospět štěstí k vrcholi,
ať dokola se vše pak stmívá —
být s tebou, nic již nebolí,
a všecko jak sen splývá.

PÍSEŇ.

Myšlenky poutí života,
vždy u tebe se staví,
a pouze s nimi u tebe
je život pravý.

Jsou jako drobných ptáků směs,
jak družné jejich shluky,
je nepoplaš a budou hned
ti jísti z ruky.

A zaplašeny rozletí
se na mžik po souvrati,
leč budeš-li chtít, pokyneš,
se k tobě vrátí!

VANA SPES.

„Tak jen mi ruku podej! — Za večera
jest milo pod lípami seděti,
jich vůně dýše z červnového šera,
svět snů spí v každém poupěti;
pojď, vzpomínek tam sladká klíčí sféra,
a my je umíme již z paměti!“

Tak řek' jsem, a vím, že mluvím k stínu,
jen k fantomu svých smyslů vznícených,
že lákám obraz tvůj jen na vteřinu,
jak stíny Hellen u bran Stygických.
Kde jsi?... Kde meškáš? —. Z dálky klepot mlýnu
a olší šum zní v snění mé jak smích.

To dobře vím a přece mně jest milo,
se nechat klamem dále opřádat;
má holubice, královno a vílo,
a všeho cíle, co lze míti rád!
Hleď, samé zlato s lip se na mne slilo,
jak na tebe bych neměl vzpomínat!

Ó, naděje má ,třeba marná, ave!
Co může více smrtelník tu chtít?
Zda rozpozná, co ryzí tu a pravé?
Věř, Rozum spíš se mate, nežli Cit.
Zas Naděj láká, zda-li marně? V tmavé
tak houšti plotu světlošky zřím třpyt.

A ten mne sílí, vede, ten mne těší,
o této chvíli ztracené že víš;
tak spory let zlých jediný mžik řeší
a v posled hořkostí všech sládne číš.
Ó, voňte, lípy!... V snů mých přízi věší
se muška písně — čas, bych zmlknul již...

ŽIVOT.

Jak chceš, tak život ber,
je vždycky sladký dar,
ať poledne, ať šer,
ať mráz anebo žár!

Bol tebou zatřese
a raní tebe zášť,
leč ruka najde se,
jež vždy ti podá plášť.

Kde's nejmíň čekat moh',
ti přítel podá prst,
u cesty Amor hoch
ti podá růží hrst.

Pln bázně na svou pout
jsi vyjel odhodlán,
v sled vracíš se v svůj kout
a zříš, jsi nezdolán.

A řekneš tiše si,
kde pravda a kde lež...
Den vzchází nad lesy,
a dojat děkuješ.

RONDEAU.

Skryj lásku svou! Jen pokud skryta jest,
můž' opojně ti do nádhery zkvést,
jak zjevna, hned jí umíráček zní,
hned Škleb a Nuda, Starost půjdou s ní.
Ji jako víno v sklepě v duši nech,
víc bude sládnout tobě v hořkých dnech,
v tmách zachová ti vlídnou záři hvězd
skryj lásku svou!

Kdo lakomce zřel na trh světa nést
své poklady, se chlubit u všech cest?
Ten při zavřených okenicích sní
svůj ukládaje peníz poslední;
na dveřích ucho s bídou tají dech...
Tak závory též zavři smyslů všech,
měj v lásce triumf, závistník svůj trest!
Skryj lásku svou!

PÍSEŇ.

Co lásky na svědomí
má půlnoc v podletí!
Pad' měsíc mezi stromy
a leh' jim do snětí.

Co vůně z dálky dýchlo,
pták zapěl v hnízda tmách,
i flétny echo ztichlo,
kdes v dálce v zahradách...

Ó, pojď se láskou spíjet
před věčnou září hvězd!
svět necháme kol míjet
s bludištěm lidských cest.

A budem' tu jen pouhé,
však žhoucí atomy,
jež po své pouti dlouhé
se sešly pod stromy,

A kterým vše, co žily,
zas nitrem přeletí,
jak luny záblesk bílý,
jenž leh' si do snětí!

V CO VĚŘIT?

Ja ptal se oblaků a táhla dál,
a stromů — umlklo jich šumění,
a němá čněla k nebi čela skal,
v svém němy byly hvězdy jiskření.
V co věřit mám,
když tolik sklamalo? — Jdu mlčky dál.

Ne, příroda ta víc již nepoví,
vždy němá byla ku bolesti všech
a různý den i západ modravý,
vše tříšť je světelných a hlasných ech,
v nichž nalezneš,
co z vlastní duše svěřiti jim chceš.

Zpět k člověku! — Věř, nezbývá ti víc,
snad není každý zlobný v jádru svém,
snad vrásku nenese přec každá líc,
lží není každý nářek s úsměvem;
snad jeden cit
můž' plným ohlasem ti odvětit!

Tu víru pokud ještě v hrudi máš,
na novou pouť si vyjdi, poutníku,
tu víru v sobě odnášej jak stráž;
ji v srdci maje opět slavíku
i zvěsti vln
zas budeš rozuměti, síly pln.

A tak jdu znova, hledím v dětský zor
a pátrám v tváři kmetu — dvojí pól
v nich života jest, záblesk nových zór
a překonaný ze života bol.
Ve světle jich
chci věřit v člověka a nést všecko tich.

MŮJ SVĚT.

Zapadly dveře — lampa vzplála,
jak vešel jsem, to nevím sám;
má Mladost jakby v koutě stála
a zvolna vstříc šla mojim tmám.

Vím, nejsou vůkol, jsou jen ve mně,
víc zaplašit jich neumím;
jak z doupat duše patří temně!
Ach, jindy zaplašil je rým.

Po stěnách knihy tam i tady
jak jindy hledí důvěrně...
Proč maska Danta z jejich řady
zří cize tak a příšerně?

Ach, tuším, takto vždy se dívá,
tak s výčitkou v můj patří sen,
když v duši mé se připozdívá,
sám v sobě nejsem spokojen.

Když všecky snahy oklamaly,
kdy nestačil ku písni vzlet,
kdy proti němu jsem tak malý,
jak ten můj trpasličí svět.

A bůh ví, jak jsem na dno klesl
té hořkosti a snu těch zlých,
v tom druhý pohled zas mne vznesl
na podobizny dětí mých.

Pod obra ztemnělými rysy
se smála drobná jejich tvář,
já musil doufat jako kdysi,
já cítil v duši teplo, zář.

Tak muže asi plavci býti,
když s korábem svým ztroskotal,
jen holé spasil živobytí
a maják shlédne s výše skal.

I cítí blízkost rodné chaty
a slyší ženy, dětí hlas.
Co moře vztek? Co všecky ztráty?
Svuj malý svět on našel zas.

PŘED SOUDCEM.

To pouze věděti, zda vše jest pravé, ryzí,
čím chytáš duši mou,
svět, život přede mnou jak v propast náhle mizí,
a vše se halí tmou.
Na svého svědomí soud volám tebe, ženo!
mluv — naslouchám ti rád,
chci všecko zvěděti, buď peklo moje věno,
vše můžeš — pouze nesmíš se mnou hrát...

PÍSEŇ.

Nač tobě říkat v dopisu a s chvěním,
co dávno víš,
a co — Bůh dá-li štěstí — políbením
si doplníš;

Jak chudé můž' být slovo poetovo,
zas cítím dnes,
je v tíži své to horší nad olovo,
ó, drahá, věz!

Chtít vyslovit, co k tobě duše cítí,
a nezranit,
co křišťálem se v bytosti tvé třpytí,
co mým smí být,

A tobě neublížit, pranikomu,
a vše ti dát,
a potom bohat pouze tím jít domů,
že mám tě rád!

LEUKADSKÁ SKÁLA.

V snu viděl jsem ji. Čněla až k obloze,
se tyčíc hrdě nad moře ječící
pěn chomáči, jež objímalo
hlazený, pochmurný její basalt.

A blíže když jsem přihlédnul ve snu svém,
to pěn již bílé nebyly chomáče,
leč prsy, prsy žen to byly,
ramena, šíje, boky, ruce.

Ty skálu v celých oblehly zástupech,
výš k ní se pnuly v objetích zoufalých,
pak sraženy v ráz křídlem vášně,
padaly, tajíce opět v pěnu.

Co z dáli v sluch můj nesl se paianu,
mdlý ohlas z hlubin pomalu v bouři rost',
byl bouří sám a v udivené
ucho mé duněl, hřímal, jásal:

„Ó, velcí mrtví, třikrát vy blažení,
vy svědci lásky, kteří jste pro lásku
zde slavně mohli umírati,
v slavičím trylku a v písních Sapphy!

Ó, třikrát šťastné Lesbické kněžky vy,
nad vámi splývá posavad v oblaku
zjev obrovitý vaší paní,
Faona zhrzenou láskou štvaný.

On vichru lkáním, kalných vln příbojem,
i bledou lunou za mrakem strhaným,
hvězd legiony v sladkých nocích
lásky vám blaženost připomíná.

Ó, jistě, vy jste nadarmo nežily,
vy velkých vášní jásavé heroldky,
jimž chabé muže políbení
s příchutí hroznů již vyšlapaných!

Jak v kruzích pekla ve víru odvěkém,
se ženou vichrem Paolo s Franceskou,
— trest lepší nemoh' vysnít Dante,
nebo vždy pospolu krouží oba. —

Tak rovněž stíny u skály Leukadské
s tím bájným zjevem Sapphiným nad hlavou
se vznášíte zde ustavičně,
v příboji peřejí, v písni vichřic.

A tato skála z moře se tyčící
se stala lásky odvěkým oltářem.
Co mukou lásky posvěceno,
věčné jest, nesmrtné jako bozi.

Ó D A.

Chtít lze mnoho. Nejmíň dá Osud z všeho,
co jsi žádal. Nežádej proto, co jest
nad tvé síly, — padni spíš, věř, v tom světa
moudrost je celá . . .

Kdo v sled vyhrá? Do číše bolehlavu
soudci svými odsouzen, zneuznaný
lidem vlastním, v duši však blah a klidný,
Sokrates smál se.

JÁ.

Ne, nebudu již jiný!
Jsem zrovna jak ten pták,
prorážím noční stíny
svým letem do oblak.

A musím znovu zpívat,
nechť v srdci tisíc střel,
jak moh' bych v svět se dívat
a němým býti chtěl?

Můj Bože, co tu krásy!
jen kam se pohneš kol!
a vše se k zpěvu hlásí
a rdousí v ňadrech bol.

Jen všecko plně vnímat,
jen cele, silně žít!
hned bude bolest dřímat,
ty musíš šťastným být!

IN MEMORIAM.

(A . . . S . . . .)

Za krupějí pár z moře lásky,
Ty snivá s bledým, sladkým čelem,
co snesla's v středu tupé chásky,
ve bědném žití celém!

Je hřích, genia líbat rysy,
když s kamením se ruce zvednou?
z těch žen, jež za Kristem šly kdysi,
Tys mohla býti jednou! —

Skloň umučenou láskou hlavu
do klínu černé, tiché země,
s miláčkem Nirvany pij slávu...
Spi sladce, tiše, jemně!

PÍSEŇ.

Těšit se — to málo,
čekat — jest již víc!
nejvyšší jest — štěstí,
pít z tvých zřítelnic!

Nejen z těch i z retů,
z celé bytosti,
jedině se rovná
plesu věčnosti!

Tak nám jednou bude,
neklame-li báj,
až nám otevře se
Kosmu taj i ráj,

Potom pocítíme,
co jen tušil sen,
že můž' dát jen láska,
ale o n a jen!

ZTRACENO!

Jestli najdeš v denním shonu
jednu chvíli oddechu,
ať zní tobě zvukem zvonů
svatvečerních, známých tónů
v útěchu!

Musí vše ti nahraditi,
co ti urval chvat a vír,
musí studnou být, zkad píti
nový vzlet máš, jas a žití,
nový mír!

Je tu, chyť ji! Blahá chvíle,
rychle, čím ji vyplníš?
Co ti kyne v příštím díle?
Snít chceš lásky na mohyle?
Pospěš již!

Váháš, volíš, chvilka prchá,
nuže, rozhodni se přec! —
Ta tam! — Chladná zbyla sprcha...
Takto ptáku křídla zdrchá
lijavec!

VĚČNÝ TAJ.

Věčný taj nás obejímá
všady, kolem, kam se hneš,
neznámé, to všady dřímá,
v snění svém je nalezneš.

Bereš? Dáváš? Padáš? Vstoupáš?
Nač ty hádky a ten spor,
v nejistotě jen se houpáš,
oč jsi víc než meteor?

Oč jsi víc než slza v líci,
oč jsi víc než ňader vzdech?
Věčný taj! — Co můžeš říci?
Hroby obroste týž mech!

V prostoru se světy tříští,
ospalému kosmu báj,
ale mudrc doby příští
rozluští přec jejich taj.

Nedoufati ani toto,
proč by člověk žíti měl?
Mlčíš? Ozvi se již, hmoto!
Či snad vesmír oněměl?

Pohádko mé mysli snivé,
spřádej se a dále hraj!
světlo vzejde později, dříve,
ale v taji byl náš ráj!

☆ ☆ ☆

MÁ ŽEŇ.

Má žeň nádherně v slunci zrála,
to jeden zlatý brokát byl,
vstříc poledni se usmívala,
jak zlato do zlata by lil.

Já skoro sám již věřit počal,
že jakás takás cena v ní,
až v přecenění pad' jsem močál,
jejž střely snové pradávní.

A vstalo mračno, padly kroupy,
a schvácen, sklácen, zvrácen klas,
šly mraků přes ně těžké stoupy,
zmlk' skřivánků i pěnic hlas.

Do rána všecko potlučeno,
ze stromů holé pahýly,
tu teprv své jsem poznal věno,
já na prahu stál mohyly.

V klín padlo jiným, co já zasil,
já vyšel žebrák ze všeho,
já mezi mrtvými jsem kvasil,
já z poháru pil prázdného.

Teď stydno mi a chtěl bych spáti
a nevzbudit se nikdy víc,
však velké zřím své trosky státi,
jak Mene Tekel v zmar a nic.

ELEGIE O ŠTĚSTÍ.

Kdo zvyk, že štěstí šlo vždy kolem dál,
si nezavzdychne ani,
když nový den zas jednu naděj vzal,
zhas' jedno pousmání.

On cítí, jinak nemohlo to být,
víc nezachví se bolem,
ba v posled bude osud velebit,
že vůbec šlo tu kolem!

Tak mnohý po něm celý život práh',
kde ono zatím bylo?
Jak tomu byl by okamžik jen drah',
kdyby se zastavilo!

A jiný ani z dálky neviděl
lem jeho bílé řízy,
v jhu, jařmu, v poutech, v odříkání šel,
v sled i sám sobě cizí.

Již šťastný každý, kdo jen o něm snil,
s těch strmých lidstva hlídek,
tak chodec kdysi jen v snách vůni pil,
ze zahrad Hesperidek . . .

☆ ☆ ☆

Z MALÝCH CEST.

TOULKY PODZIMNÍ.

I.

Vstup.

Do větru a do sloty,
jejichž řádění jsem v jizbu slyšel,
v chmurné, prázdné samoty
nehostinných hvozdů jsem dnes vyšel.

Tenkrát hrály v souzvuku,
příroda zlá s nezkrotným mým nitrem,
žal můj vzal mne za ruku
a my spěli rozdeštěným jitrem.

II.

Píseň.

Šedavá oblaka — prostoru ptáci,
v šíleném chvatu proč letíte v dál?
Vidin mých duha již bledne, se ztrácí,
do dálky hřmíte vy — mně zbývá žal!

Kdybyste, mraky, na křídla vzaly
žalné ty trosky mých veselých dnů,
pohled by na ně alespoň stálý
nezrýval prázdno mých nocí a snů!

III.

Péro.

Upadlo péro havraní
v cestu mou s výše zlehýnka . . .
Ó, nic tak srdce neraní,
jak smutné lásky vzpomínka!

Já upřel hned svůj k němu hled.
Mám tebou psát svuj žal?
Houk' vítr: „Neslákáš víc zpět,
co jednou osud vzal!"

A jen se stočil po stráni
a ztich' kdes v rokli pak,
já stál, na péro havraní
svůj upíraje zrak.

Ó, znám tě, znám a dobře vím,
můj osud havran jest,
on věštby kynem tajemným
tě hodil do mých cest.

Ó, nic tak duši neraní
jak lásky klam a lež.
Sem pojď, ty péro havraní,
zde na mém srdci lež!

IV.

Ocúnky.

Ocúnků plamínky fialové
smutně se z lučin zas zvedají,
v dál přes ně prchají moji snové,
před zimou asyl snad hledají.

Ó, leťte jen, leťte jen do daleka,
lásku mou kdes tam snad najdete,
potěšte v žalu ji, vím, že čeká,
ve skřehlé ručky jí dechněte!

Ó, leťte jen, leťte jen s čápy na jih,
nad kalná rybníku zrcadla!
o příštích mluvte k ní našich rájích,
o lásce mojí, že nesvadla.

Kterak jí tiše stká blaho nové,
v kterém tak hýřila divě dřív,
ocúnků plamínky fialové
nežli se z podzimních ztratí niv!

V.

Zvonce v mlze.

Krav zvonce v mlze zpívají,
jich stáda nevidím,
neb třásně mlhy splývají
až dolů k nohám mým.

Tak podivně, tak měkce zní
těch zvonců snivý hlas,
až mlha spadne, počkej, s ní
tvé slunce vzplane zas!

To zvonce ty mi zpívají
a jak jdu v mlze dál,
mé touhy v dálku splývají
a s nimi též můj žal.

DOMA.

I.

Svojanovské granáty.

Jdeš cestou úvozovou v zamyšlení,
vždy váznější a hlubší k Svojanovu.
Hrad s chmurnou věží v kraj se dívá v snění...
Tu občas kmitne se ti zas a znovu
cos jako černá slza ve kamení.

I vyloupneš to a pozvedneš k dlani.
Toť věru falešný je granát malý!
Však přece paprsk světla ve lámání
v něm vznícen slabě prokmitá, jak z dáli
zříš tvar, v který se skalná tříska hrání.

Cos divného se v mysli tvojí vzňalo.
Jak tento svit se těžce dere hmotou!
Z tmy světlo úsilím jak by se vzpjalo,
jak z hrdla těžce semknutého notou
zpěv chtěl by trysknout — leč má síly málo.

Mít síly víc, moh' drahokam to býti!
Přec půvabný jest v bezcennosti svojí,
tak nejapně a malomocně svítí.
Jest skoro symbolem v tom věčném boji,
jejž neprůsvitnost s jasem vždy v něm nítí.

Zda není obraz českého on lidu?
I ten má žárnou jiskru světla v sobě,
žel, že jest ve tmu sevřena a bídu,
že zápasí vždy od věků a v mdlobě...
však jiskra hoří dál v svém tichém klidu.

Zda není nepravý ten granát český,
ó, básníku, též roven tvému duchu?
Svit chabý v tmu šleš, kde bys měl sít blesky,
spíš v klidu, kde bys hřmít měl, v světa ruchu,
sníš v elegie tiché vpředen stesky.

Ta stará kletba! — K všemu náběh pouze,
vzlet vteřiny a dlouhá léta pádu!
Jsme velcí pouze v chtění svém a touze,
žár dříme v nás, leč propadá v ráz chladu.
Jeť světlo bohatství — nás hltá nouze.

Tak snil jsem další cestou k Svojanovu,
hrst granátů těch nesa v svojí dlani...
My činy chcem' a sotva dojdem k slovu!
Jak v stopy dlouhého zde umírání
jsem zřel v tříšť tmavých kamínků těch znovu.

Jak české duše slzy zkamenělý
by věky tady v tvrdé půdě naší!
Já cítil v tom náš český život celý,
kde stále nítí se cos, hne a raší,
leč z všeho polodrahokam je stmělý.

II.

Cestou.

Pod hradem feudálním cesta spěje,
mříž parku v pravo, v levo, ze všech stran;
jdu silnicí, jež pro dav, přemýšleje
o zlu a dobru v světě. Kráčím kolem bran,
s nichž v kaskádách se svěží břečtan směje.
V tom v keři výskne si a vzletí pták,
za letem jeho obracím výš čelo,
tu mezi mříží v parku stihne zrak
zející namířené dělo.
Za ptákem hledím výš.
Hle, tu se zvedá dál pár kroků v trávě kříž,
zkad Slitovník své ruce rozbodené
ku trpícímu lidstvu natahuje...
Mou hlavou sporu vichřice se žene,
k dělu i kříži zřím
a přemýšlím,
že pán když v kočáře se z brány vyřítí,
v své duši necítí,
jak Boha lásky dělo poličkuje...

III.

Cestou k Táboru.

Kraj epický. Ať dumá v přísné kráse,
ať po něm slunce pohár rozlévá se,
v něm ostře stopa velkých dějů vryta
do skrání hvozdu, v chvějné vlny žita,
do Jordánu, jenž červánkem vzplál tmavě,
jak přetékal by krví... Ve dálavě
mrak, plachta sedraná nad lesy letí,
do stínu hale smutný kraj a němý,
a zdá se ti, že slyšíš starou zemi
pod vozy Táborů se ještě chvěti.

IV.

Cestou.

Melounů, slunečnic směs,
celičké kaskády chmele,
na pravo bukový les,
ostružin bludiště ztmělé.

Viděl jsem dívčinu stát,
daleko v zlatém tam poli,
pestrý vlál v dálku jí šat,
sluníčkem oči ji bolí.

Rychle k nim pozvedla dlaň,
podzimní přece dost pálí,
za vlakem v modravou pláň
zřela, jak tratí se v dáli.

Dále ten supal, až z hnízd
vzplašili s křikem se ptáci,
dýmu pak výbuch a hvizd...
očím se dívka již ztrácí.

Celý kraj, kam dosáh' zor,
přeludem splýval a klamem --
v obraz tál, obrysy hor
byly mu vzdáleným rámem.

☆ ☆ ☆

DVĚ VÍDEŇSKÉ GLOSSY.

I.

Laxenburg.

Rakouska starého symbol,
v podletním dnu bílé páry,
líně roztažený v dálku
starý Laxenburg si hoví.

Nízkých staveb žlutý nátěr
nudí jako jednotvárné
žaluzie ve všech oknech
spuštěné — tak monotonní!

Ovšem, park je obrovitý,
ale rovněž stejně fádní,
nudně zelené jsou louky,
nudně zelené jsou stromy.

Vše tu přežilé a vetché,
staré hříchy, nový nevkus;
vše tu zastaralé, stejné,
nové nádraží, hrad starý.

Ale především jak všecko
pečlivě tu ostříháno,
jak to v starých, zlatých časech
v Rakousku vždy bodrém bylo.

Co tu chci? — Proč jen jsem přišel?
Známo jest přec, že vždy hrobům
vyhýbám se na sto kroků,
vřelý života jsa ctitel.

A zde ticho, zde poušť mrtvá!
Víc než smrt u kapucínů,
mluví k duši — Zpátky v žití!
K omluvě mám pouze toto:

Ve Versaillech rovněž stejně
dělo se mi — ale přece
francouzské hrob minulosti
nějak byl mi koketnější.

Nějak více mluvil k citu...
než zde zeleň jednotvárná,
palouků a žaluzií,
snících, spících v letním vedru.

a já zmožen nostalgií
života, já musil odsud
v rušné město, jemuž s Straussem
Lanner jedinými bohy.

Za každou však žalusií
trochu jí kraj nadzvedaje,
zřel jsem, starý Voltaire stojí
a se chechtá ironicky.

II.

Před pomníkem Grillparzerovým.

Ovšem Tobě často Musa
s výšin nebes diktovala,
ale kdo se o to staral
z těch, kdož chodili tu kolem?

Jiné starosti vždy měli,
zrovna jak je mají dneska,
pospíchají na radnici,
do sklepa jen — zřídka v radu.

Chodí kol svých hrdých dómů,
v mysli bursy svojí péče,
chodí kol za nevěstkami,
co jim božské věštby Musy?

Hrůznější, věř, ironie
sochař nemoh' smyslit sobě:
Musa mluví — básník slouchá —
ale všední dav dál hlučí...

U HROBU HAMERLINGOVA.

V přímočárné aleji samých hrobu,
u zdi fádní hřbitova, velké město
jak to může poskytnout, spíš sen věčný
pod těžkou deskou.

Zdobný pomník, truchlící dívky socha,
k Tvému tiše poprsí pozvedá se,
k hlavě, stopy nesoucí dlouhé muky,
s haluzí lauru.

Těžká deska bouřné ti srdce kryje;
srdce, které nosilo v sobě světy,
které světy lákalo z temných hlubin
minulých věků!

Srdce velké, planoucí láskou k lidstvu,
láskou k pravdě, ku právu, ale nejvíc
láskou Krásy nesmrtné, olympické,
jako smrt silné!

Jménem této ku Kráse svaté lásky,
s kterou nemůž' v světě se žádná rovnat,
a již Ty Jsi procítil nejhloub ze všech,
básníku její,

Jménem této ku Kráse svaté látky,
jejíž byl Jsi posledním vyznavačem,
echem spojen příbuzných citů s Tebou,
chudých pár květů.

Dojat házím — ocúnů pár i aster —
na tu těžkou, drtící desku chladnou,
která spíná básníka pro vše časy,
horoucí srdce!

Dál pár kroků v údolí mezi stromy
kyne tichý poety domek, v stráži
starých, smutných topolů, v nichž teď vichr
jeseně hvízdá.

Sny tvé bloudí parkánem chudých travin,
v šedých astrech, chorobných slunečnicích,
v nočních fial vybledlých trsech pustých,
v povadlém listí.

A já dojem písně Tvé nesmrtelné
v srdci nesa s pozdravem domku Tvého
i té duše, která v něm truchlí v smutku...
[Minonou kdysi

Zvaná v písni, jistě jež věky přečká],
i té duše, poslední píseň které
psala Tvoje chladnoucí ruka v slední
smrtelné křeči;

Nad Tvým hrobem v hluboké stojím dumě.
Dávné, staré otázky hnětu v mysli:
Co dnes Krása dává svým vyznavačům?
Za živa kámen —

Nudu potom, lhostejnost s pohrdáním,
velkopanské pošklebky pídimužů;
velký zástup cynický dále spěje
za nízkou metou.

A ty světy, které Jsi stvořil silou
evokace, pradávných věků fresky,
všednost nemůž' chápati, ni zrak, který
po zisku šilhá.

Velké pravdy dunivým hlasem věšteb
v prázdno vyzní; citová jemná hnutí,
ony elfů záchvěvy, které zažil's
v básnických visích,

Nebo na tvé Minony ňadrech sladkých,
tajem pro vždy zůstanou chátře cizí,
v stopách jejich básník jen kráčeti může
v chvílích své dumy.

Čím však sám Jsi vykoupit musil tyto
svaté chvíle očisty, resignace,
zas ví pouze umělci, nikdo jiný
šachet těch na dno

Nesestoupí. Křížovou cestou bude
každý život básníkův perem, štětcem,
dlátem. Víme, čekati co nás může
zítra i vždycky.

MANGART.

Ční z řady horstva jako král.
Však před věky prý obr byl,
kraj celý zplenil v šíř i v dál
a v posled pěstí v blankyt bil.

Ten otevřel se v jeden ráz,
on ve tvář Boha na mžik zřel,
jen kletby postih' děsný hlas
a ztuh' a pro vždy zkameněl.

Mu z ruky vypad' meč i štít,
teď horstvem trčí v pozdní věk,
měsíce pláče nad ním svit,
naň růže hází červánek.

ALPSKÝ HŘBITOV.

Temně modré nebe, bílé hory,
věčným sněhem kryté k němu ční,
v dálce zanik' města ruch i spory,
v jakém klidu zde ti mrtví sní!

Co ty hroby v sladkém tají míru,
ženských půvabů a mužných sil!
Blahý poutník zbloudiv světa v šíru,
v přístav když se tady zakotvil!

Skoro cítím s ním, jak na rty sklání
se mu bezdná, sladká míru číš,
v stráž mu trčí alpští velikáni
jako bílé stupně k nebi blíž...

PÍSEŇ V ALPÁCH.

Nad ledovci měsíc kráčí,
jako bílý duch;
rubáš mlh za sebou vláčí,
klesá níž a pak se stáčí
v skalisk těsný kruh.

Bílí obři strmí k výši,
v hrotů stech a stech,
velebou a chladem dýší,
div se ňader úžas ztiší
na zdivených rtech.

Nad nejvyšším štítem hory
hvězda jediná,
perleťovým leskem Zory
svítí v srdce bouř a spory,
pod ní hlubina.

Poutník úžej v plášť se halí
u ztracených cest;
cítí, jak jest malý, malý...
věčnosti dech co vlá z dáli
ku ledovcům s hvězd.

OŽEVY.

Tiché vody. Zelené kolem břehy,
v dálce tušíš obrovské světy horstva,
cosi šeptá rákosí, vlak hřmí kolem,
přeletěl, zmizel...

Co jen, srdce, poutá tě k vodní pláni?
Co tě táhne k modravým dálkám výše?
Hudba tiché jeseně proč tak jemně
na dnu tvém zpívá?

Mír a pokoj! — Poslední meta žití!
Ztichly tužby, zápasy byly — nejsou...
jen ta zeleň, velikých vod, Tvé ticho,
Věčnosti mluví...

MALÉ ELEGIE.

(Památce své sestry Emy.)

I.

Pár honů dál . . .

Pár honu dál . . . a uvidím
i v mlze bílou zeď,
tam táhne se skrz vlaku dým
a nočních stínů změť,
ta známá, bílá zeď.

Pár štíhlých thují kývá tam
mé sestry nad hrobem,
já v coupé sedím tich a sám
a vše mi — divným snem.

Pár honů jen — a seskočit
bych moh' — jít k hrobu blíž . . .
té mrtvé slovo povědít:
Rci, sestřičko, jak spíš?
To roky tři jsou již! —

Tak málo tobě podal svět,
a chtěla's žíti, víš?
Tak brzy mládí zvad ti květ,
mně nechala's tu tíž!

A duní vlak a funí vlak,
sám sedím v něm jak duch,
a jede, sotva stihne zrak,
zdi bílé po tmě pruh...

Pár honů dál — vlak nestane...
Zde hřbitov... mih' se, znik'...
Spi sladce, srdce oddané!
to mé, již tvojím zůstane...
co život? — pouhý mžik!

Jak ten, jímž vlak tu uhání
kol tvého hřbitova,
trn do srdce, trn do skrání, —
bilance hotova...

A kdy by starých edenů
měl vítati mne lesk,
když, sestro, na tě vzpomenu,
hřmím mořem ledů, plamenů,
mou duši jímá stesk...

Vždy chci i v plesu největším
být hrobu tvému blíž,
jen otázkou se vyléčím.
Rci, sestřičko, jak spíš,
tři dlouhé roky již?

Nač jsem se ptal, vlak duní dál,
a v srdci stará tíž!

II.

In memoriam.

O štědrém večeru — den chmurný byl a šedý —
jsem z milé ruky dostal bílý bez,
ó, kterak byl bych rád jej k tvému hrobu nes'!
Však daleko tak spíš, dřív den by povstal bledý,
než s touto haluzkou bych na tvém hrobě kles'.

Tak všecko odepřít si člověk v žití musí!
Ó, nevíš, rád bych šel, dnes, večer, zítra zas...
bych mohl — srdce mé byť pukalo v tom v kusy —
tu snítku složit v hlínu, jež tě dusí...
Však nelze... Tvůj ji vetknu za obraz.

III.

Requiescat.

Ležíš v zemi hluboko,
ale v srdci hloub',
odešla's jen na oko.
Jak jsem k hrobu stoup',
dí mi to můj žal;
ale v srdci stejně žiješ dál.

Drobné květy sedmikrás,
rudé na lístkách,

zkvetly na tvém rovu zas,
jak by krve nach,
poslední tvé krve sled
vyssál tento jejich bílý květ.

Utrhnu pár kvítků těch,
za ňadra je dám,
ucítí mé krve běh,
nebudu víc sám.
Z krve zkvetly, krvi blíž,
možná dost, že sejmou všecku tíž.

Lehký s nimi bude sen
duši mé se zdát,
budem si až v bílý den
tiše povídat,
až ucítím, jak mi v hloub
tichý tvůj a posvátný mír stoup'.

IV.

Věčné rány.

Jsou rány v duši věčně otevřené,
byť na povrch se všecko klidným zdálo,
byť s počátku to bolelo jen málo,
leč v nitru duha se ti nerozklene.

A doteku též u nich třeba není,
ty každým jarem samy krvácejí,
když první petrklíče v luh se smějí,
 a skřivan otevírá bránu denní.

Jen pomyšlení, neslyšíš ho pěti!
Jen představa, ty nezříš kvítí jara,
víc každým rokem pálí rána stará,
jsmeť čím víc k stáří v lásce víc než děti.

My cítíme, hrob slunce nevyzlatí,
a Vesna nezkrášlí ho květy, ptáky,
a proto v duši zbudou stále mraky,
co jednou ztraceno, se nenavrátí.

Ty rány věčné jsou, se nezacelí
ni v smrti; s nimi budeš umírati
a s nimi budeš před svým Bohem státi,
neb s nimi teprve je člověk celý.

V.

Cizí bolesti.

Bolest všech, kdo ztratili,
co jim nejmilejší,
nesu od tvé mohyly
v života vír zdejší.

Sama přišla krutá, zlá
ke mně na tvém hrobě,
nemohla jí bolest má
ubránit se v mdlobě.

Však má s cizí smíšená
menší se mi zdála,
jak jen bolu ozvěna,
pak již bolest malá.

A já cítil, před námi
co trpěli jiní,
světlem bývá mlhami,
chládkem čelo stíní.

Svatým mostem soucitu
vrátíme se k žití,
odpustíme blankytu,
že tak jasně svítí.

VI.

Suspiria.

To všecko zde bych snes' již rád,
jen kdybys, líbezná a milá,
při každém nezdaru mém byla,
jej chtěl bych z ruky losu brát.

Neb vlídným tvojím úsměvem
v zdar proměniti by se musil,
a co jsem strádal, co jsem zkusil,
by sladkým věnem bylo v něm.

Však bez tebe se všecko tmí,
i štěstí ztrácí lesk i barvu,
zřím na všem prázdných očí larvu
a slyším fatum, kterak hřmí.

Tys opustit mě neměla!
Tvá radost v očích s milým hlasem,
jak mohla prolnout duši časem
a pro vždy, než se setměla.

Teď vše to tam! Zbyl z všeho klam!
V tvých očích tma, noc na tvé kštici,
a já tak sám a zoufající
jen vzpomínám, jen vzpomínám!

VII.

Netřesk.

Ten drobný netřesk na tvém hrobě
jest od kořínku krvavý;
u noh ti roste, u hlavy,
já lupínků pár utrh' sobě.

Přes celou zimu hrob tvůj halil,
teď začíná se zelenat,
by do stonku hnal do poupat,
jak plně se a svěže nalil.

Ten každý list nad věčna strží
má vláhu z tebe, drobounký,
je jako pleť tvá hebounký,
a v kvítkách samé zlato drží.

A nad ním svět mi celý mizí:
Tvé tělo sladké, hebká pleť
jsou drobounký ten netřesk teď,
a zlatý květ, tvé srdce ryzí.

VIII.

Finale.

Vše chce býti skončeno,
vše chce býti vyzpíváno!
Můž'-li ale přijít ráno,
kde tma věčné za věno?

Do tmy z tmy jsem toto psal.
Kde tmy této zakončení?
Nevím. Dlouhé bude snění,
ještě delší bude žal.

A při tom všem klidně spíš,
co my dál se plahočíme,
a mne velká lítost jíme,
že mou bolest necítíš!

CAUSERIE.

Musa pedestris . . . .

I.

Causerie o křídlech.

Křídla! Křídla! — Proč jen člověk
má se trudit bez křídel?
Má se prachem brouzdat po věk,
ač by rád v hvězd říši spěl?

Andělové křídla měli;
vyšší stupeň kultury
značil snad běl stříbroskvělý,
zářící a bez chmury?

Jiní k tomu podle báje
v křídlech měli očí sta,
jak pěl o nich, strážcích ráje,
apoštol i žalmista.

Ale tyto bájné zjevy
žijí v obraznosti jen,
jinak člověk o nich neví,
chodec všední v noc i den.

Křídla! Křídla! — Snad se lidem
do srdcí kams ztajila?
Promluvme si o tom s klidem,
pryč, co báseň zbájila.

Já však musím věřit v křídla,
v srdci, vím, se zvedají,
poesie, krásy zřídla
když mé oči hledají.

Proč se zvedá srdce výše,
„Libuše" když začíná?
Cítím, jak mi kdosi tiše
křídla k srdci připíná!

Sladké dítě, dívko, ženo,
v podezření mám vás hned,
křídla, vaší krásy věno,
zvedají mi duši v let!

Révo, krvi Dionysa,
na dně číše křídla máš,
života jsi, Vesny míza,
křídly duši pozvedáš!

Otroci jsme všickni křídel,
jichž nám v duši klíčí sta,
ku břehům nás rajských zřídel
nesou, ba v ráj dojista!

Básník všedně chodí v davu,
pravý dědic Homera,
v myšlenek svých vírném splavu
patří v krásu večera.

Nežli naděje se, — letí,
vyňal křídla z futrálu,
umí lítat po paměti,
moudře snést se pomalu.

Zná svá křídla a ví o nich,
tenkrát jen ho zklamou, žel,
když hřmí za ním na stu koních
redaktor či věřitel.

Neb když láska déle mešká,
a on chtěl by mít ji hned,
tu je koule hmoty těžká,
a tu prchá každý vzlet.

Křídla! Kdo zří, jak je vleče
nejeden z nás prachem bos,
co krev zvolna jemu teče . . .
Ubohý pták Albatros!

II.

Causerie o marnosti slávy světské.

Vždy dočkáme se. Vše se vrací,
ať sláva nebo ostuda.
Vzpomínám na tu operaci,
kterou měl s Kakšem Neruda.

Já nevím, má-li čtenář v mysli
ten nesmrtelný feuilleton;
my literáti jsme jak sysli
v svých zásobárnách. Hle, tu on.

Jej přečíst, musil myslit každý:
jest pro vždy Kakeš pochován.
Nad Nerudu však větší vraždy
teď dopustil se jiný pán.

Neb, slyšte, velkou knihu vydal,
ó, shodo okolností zlá!
co ze svého k starému přidal,
omáčka fádní jest a mdlá.

Nuž, krátce: Básník nesmrtelný,
který se Dante v žití zval,
byl žid prý, učenec dost čelný,
a Kakeš prý se jmenoval.

Že nos měl příliš orlí, k tomu
de Gubernatis v knize své
již ukázal, vy jděte domů,
jež Dantisty mrav a zvyk zve.

Vy houby víte: Žádný Dante
živ nebyl, Kakeš jedině!
Ó, duchu lidský, diamante,
v stok jakých's pohřben hlubině!

A spíš tam věky — ty se táhnou
přes tebe v temnou dálavu,
jen smělci pro diamant sáhnou,
by zaplál hvězdou v mlhavu!

Co Kakšem sluje Dante, nový
má báseň odbyt přehojný,
ku Shakespearu a Baconovi,
to věru pendant důstojný!

Jen jedno dám na uvážení,
to zvažte myslí bádavou:
že v celém pekle židů není,
leč kdo jsou v ráji, židi jsou!

Že papežové, kardináli
jsou kollegy zlých ďáblů všech,
jimž Jakub, David s hvězdné dáli
mrkvičku hrají na prstech,

Neb tak ten Dante — Kakeš dobrý,
svůj vlastní národ v duši nes,
vše sehnal mezi pekel obry,
jen židy vytáh' do nebes!

Ó, sílo kritiky ty velká,
té hluboké, té moderní,
jak všecka sláva tvoje mělká,
jak věští snové příšerní!

Pryč s Dantem! — Kakeš nazývá se,
Chasdruin Kakeš docela.
Ó, Kakši, Neruda, mně zdá se,
tě neodpravil! Bez těla

Tvůj duch, ví Bůh, kde kosmem bloudí,
by v pravou chvíli opět vstal.
Ať žijí blázni, žijí bloudi,
„Divinu" — basta, Kakeš psal!

III.

Causerie o všedním běhu života.

Jak po šikmé bych kráčel ploše,
sám sobě někdy připadám,
chtěl bych se vrhnout do rozkoše,
tak střemhlav, bez rozpaků, sám!

A zatím jen se musím šinout
a pomalu v svůj blízký pád,
kde chtěl bych žíti, musím hynout,
kde chtěl bych mřít — jen umírat!

Co ve mně síly, energie,
na drobty drtit, tam i sem,
ač cítím vše, co ve mně žije,
že titanským se tyčí snem!

To všecko v jednu notu shluknout,
co bouřilo kdys krví mi,
mé srdce musilo by puknout
pod vidinami prvými!

Snad moudře Příroda nám dala,
by spíš nás vedla ku cíli,
ty, jimž se sama notně smála,
ty všelijaké ventily.

Ty vlastně velebiti máme,
kde bychom, Bože, byli již?
O ty se příval vášně láme,
ty polehčují každou tíž.

Pan Ohled sluje ventil prvý,
ó, roztomilý je to pán!
sám šosák, dá si platit krví,
a na slovo je vždycky brán.

Na berlích přibelhá se za ním
přísnější jeho sestra Ctnost,
pan Smysl pro čest s usmíváním
a poupě Dívčí nevinnost!

Těm tolik obětujem v mládí,
že sílu nám i nadšení
i ještě v mužném věku zchladí,
i Promethea snažení!

Jen opatrně, krok za krokem
se šine činů spád i strof,
ač rád by vrh se plným tokem
do vodopádu katastrof!

Jsme pokrytci tak celým žitím,
ač jádrem lepší, nad povrch
jen prolézáme živobytím,
jhy sterými a řadou sprch.

Nás omluvit má chabost věku,
jenž ztratil velikosti rys,
jen z dálky rovni ke člověku,
víc nejsme, co jsme byli kdys.

Nás život otře tak a odře,
ty rány smrt jen vyléčí,
že můž'-li v druhu vítat bodře
druh druha — zázrak největší!

IV.

Causerie o lásce ryze platonické.

Byl jeden mudrc — „Kolár starý“
svět říkával mu před lety,
kmet v průpovídkách vždy byl jarý
a cítil s duší poety.

Ten napsal v Umrlčí své hlavě
o platonické lásce rým
dost banální, jak v pero právě
mu tryskl, nazpaměť jej vím:

„Platonická láska, kvítí ladné,
ale záhy se klobouku spadne.“

Jak často na ta jeho slova
jsem vzpomínal si během let,
mé v duši hudba verše znova
týž kouzlí ohlas a týž vzlet.

Neb láska zvaná platonická,
chtěl Heinův hofrath mít ji tak,
jest lásky jedna maska lidská,
pro všednost příliš rajský pták.

Ach, Bože, jíti její stopou,
kde její mih' se střevíček,
ať chtíče satani tě kopou,
chtít ruku, dán kde malíček;

Ach, Bože, držet její ruku
a skláněti se ku čelu
a prožíti tu horkou muku:
ji nepolíbit v tunelu!

Jí knihy posílat, s ní čísti,
co hnulo mocně duší tvou,
že k srdci tisk bys ono listí,
jež zašustí jí pod nohou!

Se vznášet světy snů a zoře,
chtít čistším být nad okolí,
a dlouhé probříst času moře,
než uzříš ji — to nebolí.

Jen k její patřit podobizně,
jak s výše zří na stolku tvém,
a v čase setby jako sklizně
ji zváti svým jen andělem!

Svým vrcholem všech snů a tužeb...
Můž' krásnějšího něco být,
se schýlit ve jho sladkých služeb,
se duší pouze zasnoubit?

Na její dopis čekat denně,
na sladký podpis: „Vaše jen!"
a odpovídat neprodleně,
pak za svým jíti spokojen?

Ne, „starý pán" ten mnoho věděl
a v duších lidských mnoho čet',
nad mnohým foliantem seděl
a napsal dramat víc než pět.

To jedno se mu nepovedlo,
zde od ucha se trh' mu džbán,
zde s koněm projel, ztratil sedlo...
As nebyl sám tak milován!

V.

Causerie o jaru v jeseni.

Má i jeseň svoje dny,
kdy se zbudí ptáci,
s písní jejich staré sny,
v těch se jaro vrací.

Ovšem je to illusí
v sklon dne líbezného,
bys moh' patřit bez hrůzy
v slední konec všeho.

Příroda jest herečkou,
líčiti se umí,
husté mlhy pod vléčkou
zvadlý luh jí šumí.

Protká svity zlatými
úsměv zvadlých lící,
žely v mračnech vzňatými
šedivou již kštici.

Astry i směs skabios
v ústrety stře tobě,
v sled svou flétnu drozd i kos
zkouší v pozdní době.

Smutná sláva poslední,
milá však a hřeje,
jitro spěje k poledni,
slunce plá, pták pěje.

Na javoru žlutý list
chví se, k zemi splývá,
celý jako zlato čist
v houšť, která se stmívá.

Mihne se jak hvězda tam
do mechu než sletí;
luny bledý drahokam
vzplá tu v temnu snětí.

A to ticho do duše
měkkou rukou sahá,
v nové Vesny předtuše
zem sní šedá, vlahá.

Však již zítra najednou
šer a chlad tu zbudou,
k břehům řeky usednou
v scenerii chudou.

Však již zítra s deštěm tmy
dostaví se náhle,
celý kraj se zkalí, ztmí
v písni větrů táhlé.

Proto číše, bratři, výš!
pokud slunce v jase;
Srdce, nepokoj svůj ztiš,
jaro přijde zase!

VI.

Causerie o starém sále.

Starý sál z dob empiru
bez nábytku, prázdný siří.
Kdysi tance do víru
chvátali zde kavalíři.

Cudná dáma v zardění
holdovala různým tancům,
za dne sloužil k řízení
z panství všechněm pánům Francům.

Pár jen starých portrétu
oprýskané zdobí stěny,
stíny po nich v přeletu
i jas letí hříčkou změny.

Starší dáma, papoušek
na bílé jí sedí ruce,
s rounem zlatým vedle rek
stojí v těsném chrtů shluce.

Kardinál tam bradatý
v pěsti jakous bulu třímá,
ňader nahých poupaty
pudrovaná dáma jímá.

S velkým psem mladičký jun
s pohledem i v hávu prince
tady sahá v stříbro strun,
tam se tulí ku mamince.

Rytíř drží na dlani
sokolíka na řetízku,
patří s chmurou na skráni
na svůj hrad a pod ním vísku.

Bohatý zas jinde kvas,
kavalíři na pokraji
stolů prázdní číše v ráz,
mísy sobě podávají

Hroznů, jablek, meruněk,
objímají v pasu dámy,
které bujných ňader vděk
strou jim ku obdivu samy.

Jinde celý rodokmen
v tvaru obrovského stromu,
plný číslic, dat a jmen,
známý dnes — ach, pranikomu!

„Vanitatum vanitas!“
dobře napsáno je v rohu,
erbův směs již srovnal čas
v starých pergamenů stohu.

Celý rok spí sám ten sál
pochmurný a divně ztmělý,
o prázdninách vždycky vzplál,
jakby rozjasnil se celý.

Panských úředníků dnes
sem si chodí hráti děti,
smíchu jejich bouřný ples
chodbami až na dvůr letí.

Slepou bábu, kroužky, míč,
až se třesou strop i trámy,
života až smělý chtíč
pány přemahá i dámy.

Studentíky hoši jsou,
malé žabky, dámy jejich,
kterak baví se tu hrou,
tonou smíchu ve peřejích!

Zbytečných bez myšlenek,
rádi, že jsou mladí, zdraví,
honí se tu vespolek,
nad panstvo 'kdys líp se baví.

A tak duní starý sál
po letech zas v mládí plese:
Madle Jeník nohu vzpjal
do cesty, — hned rozpláče se.

Ostatních dál hlučí sbor,
nevšimne si malá Lila,
v okna hloub svůj tají vzdor,
velkáť rána míčem byla!

Posled v tance běsný vír
pustí se ta cháska mladá!
Přes obrazů tichý mír
polední se slunce skrádá.

A ten rek tam s parukou,
s vějířem tam dáma kývá...
Hodiny v tom odtlukou
dvanáct — pustý sál dál zívá.

Sám tu zbudu, oknem kryt,
chodbou dětí dozní kroky,
trilek smíchu ještě znít
slyším — pak mír přehluboký!

V slunce poledního žár
celý zámek leží stopen,
jako přelud, jako čár,
všedností jenž nepochopen.

Přes hedváb i axamit,
zlatem syté krumplování
běží teplý slunce svit
po bradatých reků skráni.

V ňadra dam, jež jako sníh
bíle svítí na obrazech,
zaléhá — jak tichý smích
zní cos sladkých ve nárazech.

Moucha na skle bzučící!
S Bohem, dámy mé i páni!
Číš zde mít se perlící,
připil bych vám na shledání!

VII.

Causerie o Sudu módy.

Jak my zápasili
mistři starých škol,
nežli v píseň slili
radost svou či bol.

Hledali cest nových
každým kročejem,
kramařili v slovích . . .
Dál my dospějem?

Odházeli rýmy,
pak jich brali sta,
že se potí jimi
bědný kopista!

S Olympu vše bohy
v pomoc přibrali,
v cymbál, v lesní rohy,
v bubny zahráli!

Za nimi šli mladší,
dorost maličký,
stavěli se radši
hezky na špičky.

Archiv přeházeli
i vše nádobí,
novou notou pěli
ples i žaloby.

Ale konec konců
neřekli přec víc,
měli osud honcu,
nechtěli však nic.

Za kořistí v dálku
stále hřměli v před,
v obnovenou válku,
v nový s živly hnět!

V konec všecko bludem,
svědkem bába nám:
móda jest prý sudem,
vše se hází tam,

Jak to hlavou letí
ve snů závrati,
v posled po paměti
sud se obrátí!

Co dřív staré bylo,
náhle nové zas,
by to okouzlilo,
tryskne v zář i jas.

Na orloji Času
bije hodina,
najít n o v o u Krásu,
starost jediná!

Račte jenom čumět,
pokud apetit...
J e n o m t e n s u d u m ě t
p ě k n ě o b r á t i t!

VIII.

Causerie o koních v městě.

Nevím ani jak
divnou náhodou
z okna vyhleď jsem
do ulice;

Zřel jsem koní tlum,
deset, dvacet jich
poháněl vždy pár
mužů s biči.

Sdráni, ubozí,
z bídných nejhorší,
jakby v tuto směs
shnáni byli.

Ze všech světa stran,
od kár cikánských,
od kejklířských bud,
ze všech trhů,

Od panoram všech,
z poutí venkovských,
ze všech cirkusů,
hlad a bída.

Boky sedřené
místy do krve,
žebra k sečtení,
a ty oči!

Kalné, veliké,
vypoulené v dál,
hřbety v oblouku
kost a kůže!

Smutně táhli dál...
dozorců jen bič
teskně zafičel
ob čas vzduchem.

Kopyt jejich cval
dlažbou dutě zněl,
krok jich bez švihu
jednotvárný.

Vzbouzel divný zvuk,
jakby hnátů sta
v pytli obrovském
kdosi míchal.

Muži ve hadrech
bičů násadou
prali v boky jich,
v zhublá stehna.

A tak táhnul dál
smutný průvod ten...
divák moh' se ptát,
kam že spějí?

Nejspíš na jatky?
Na nový kams trh?
V stanic posledních
horší bědu?

K novým výbuchům
pánů surových,
v nové dřiny pot...
Smrt kde lepší?

A já nevím, proč,
v města šumu kol,
v davech nedělních
tito koně

Smutek hluboký
sváli v duši mou,
proč za nimi zrak
  musil hledět?

Proč si kouzlil k nim
dálné obzory,
nekonečných pust
  trávy svěží?

V kterou ohromné
v lesku krvavém
zvolna zapadá
  velké slunce?

S šíjí vypjatou,
s okem plamenným
zřel jsem cválati
  s větrem v západ

Křepké, svěží zas,
s bujným řehtáním
k brodu tíhnoucí
  velké řeky.

Bez úzd, bez pouta,
pánů bez biče,
tyto ubohé
  invalidy,

Kteří pochodem
ulic nedělních,
v taktu souměrném
  děli ke mně:

„Budeš jako my,
starý básníku,
s okna svého teď
  jenž k nám patříš!

Budeš jako my,
dnes to ještě jde,
ale přijde čas,
  zkrotneš stejně.

Sdraný, bídný kůň,
klesneš pod bičem
denní potřeby
  všední tahoun.

My též chtěli dál,
světy hřmíti v před,
kopyt našich cval,
  jak ty — letět!

Teď se šouráme,
stíny stínů svých,
město plašíce
  z jeho klidu...“

Prchla vteřina,
zmizly přeludy...
Slabší kopyt ruch
  zněl mi v uchu.

Města všední shon
již je pohltil,
ale duší mou
  táhnou posud,

S nimi divný zvuk,
jakby s hnátů stem
v pytli obrovském
  kdosi míchal...

IX.

Causerie na Bledském jezeře.

— Ant. Aškercovi. —

V podzimních barvách zeleň jásá,
a slunce líbá celý kraj,
mně v knihu samé zlato střásá,
zem slz a bídy mění v ráj.

V podzimních tónech všecko hýří,
tůň vody, azur nebe, zem,
vše protivy se v srdci míří,
i mně dnes život sladkým snem.

Nad jezerní zde sedím tůní,
vše drahé v duchu objímám,
zpit světlem, září, sluncem, vůní,
svět za pohádku luznou mám.

Ó, věru, takových dnů málo
nám všední život přeje v dar,
šum, strome, větví, dumej, skálo,
lij, révo, v hruď mi čár i žár!

Tak plně, cele, dechem jedním
vzplát, žíti jednom ve mžiku,
ký div, že číše douškem sledním
vzpomínám tebe, básníku!

Jsi při mně zde, jak všichni milí,
jež v duchu kolem sebe mám,
na rodné půdě tvé v té chvíli
na tebe nejvíc vzpomínám!

Víš, jak jsme podali si ruce,
tam pod Prešerna pomníkem?
Jak zabušila srdce prudce,
já cítil, že's ty slavíkem!

Slavíkem s notou bohatýrů,
jak rána o štít zní tvůj zpěv,
v budoucnost svého lidu víru,
jenž hlásá v bojů spor a řev.

A tak jsme podali si dlaně,
bloudíce v svěžím Tivoli,
po dlouhých lukách u Lublaně,
na obrů zříce vrcholy.

V tvé krásné vlasti vše jest básní,
tam lehko býti básníkem,
tam v jásot se a radost zjasní,
co bylo bolu výkřikem!

Hůř u nás — ale vše se zdaří,
když pevná vůle vede nás,
když slunce pravé krásy září
ve básnických snů hodokvas.

Když poesie slunce hoří,
a duhy svoje klene výš,
když tonem v citů sladkých moři
a plnou pozvedáme číš.

Ať realná, ať idealná,
nám poesie pravou jest,
když láme srdcí bradla skalná
a svítí do všech lidských cest;

Když v hoři slzu utřít může,
po boku bědných usedne,
a lásky stele bílé růže,
a dětským okem pohlédne;

Když otčině, jež v moři svárů
se zmítá, proudy štvaný prám,
můž' býti hvězdou k spásy zdaru
a pevný ku přívozu trám;

Když smí se bratřit s duchy všemi,
již před námi již pěli kdys,
když v závod s nimi rodné zemi
v čas příští zachováme rys;

Když ruku v ruce jdouce spolu
ku kráse stále výš a blíž,
ať spadnem, stanem na vrcholu,
nám kyne shody, lásky číš!

Ať dokola se všecko kalí,
ať dokola se všecko tmí,
ta chvíle byla mou — ať z dáli
bouř života si znova hřmí;

Nad Bledem jitro čarokrásné
mi v srdci bude věčně plát,
ve vzpomínce vždy budu jasné
tvůj kraj i tebe objímat!

X.

Causerie o flirtu.

Seděla dáma v coupé,
a sotva vlak se hnul,
já v apatii tupé
jsem blíž k ní přisednul.

My horami jsme jeli,
kol přírody plál vděk;
můj pohled padl smělý
na dámy živůtek.

Jen lehký flor jí halil
na bílé šíji sníh,
zrak diskretně se dálil
níž, kde co pohled stih'.

A dlouho jsme již jeli:
těch divů přírody
zde kynul prales celý,
ó, moře lahody!

I děla, točíc ke mně
své hlavy ovál blíž:
„Ó, čarovná to země!“ —
A já se sklonil níž!

„Ten ledovců sníh bílý,
s těch ruží nádechem!“ —

já mlčel, zrak se chýlí
však jinam — ret jest něm.

— „Tu hlubou zříte rýhu
v těch bílých stržích hor?“
A já zřel v okamžiku,
kde končil zrádný flór.

Já chytal již — v tom jícen
tunelu objal nás —
žel, blesk — a nenasycen
jsem v světlo patřil zas.

Jen z dáli, hodně z dáli
jsem tknul se kolena,
vlak hvizd a skrze skály
se nesla Ozvěna!...

Teď písní si čas krátím,
v tom ráji hor a niv,
neb na stanici zatím
má dáma slezla dřív...

XI.

Causerie štědrovečerní.

Tiše, tiše... vždyť jdou sněhem
drobné krůčky cherubů,
stříbrnou tkáň rouch svých šlehem
stelou mračnům v obrubu.

Měsíc s vysoka se dívá,
zimních hvozdů tichý host,
leskem vlídným kraji zpívá
starou zvěst, v níž budoucnost.

Ano, lepší, měkčí, sladčí,
člověk člověku kde brat,
v života pouť, cestu hladčí
břímě s ramen bude brát;

Kde jen láska zákon bude
největší a nejvyšší
a kde v slední srdce chudé
Kristus něhy pospíší.

Tak je ticho, tak je milo,
třeba ostrý pálil mráz,
až tluk srdce zarazilo:
Vrať se, boží lásko, zas!

Každému z nás zroď se v hrudi,
v paláci i ve srubu,
zjitra svorně vše ať zbudí,
jeden jásot cherubů!

*

Všecky zvony vyzvánějí
v svaté noci půlnoční,
v duchu zřím, jak venku spějí
sněhem lidé k půlnoční.

V chrámu oknech lesk a záře...
I já s nimi chodil též...
Dnes tu v jizbě samotáře
sedím sám a svět mi lež.

Jen ty zvony, jen ty zvony
sem se vtírají v můj sluch,
vážné, slavné, snivé tóny,
že se zrodil světu Bůh.

V nic mé bláhové sny spějte,
ať jste sladkou illusí,
však vy, zvony, vyzvánějte,
v budoucnost zřím bez hrůzy!

Věřím — věřit musím tomu,
tich zřím v času osudí,
že se v děl a bitev hromu
nový Ježíš probudí!

Že se opět k lidstvu skloní,
jako s jeslí chud a sdrán,
láskou že svět pozacloní,
všemi vítán, milován!

Že ten lásky zákon splní,
rosou něhy že vzplá svět,
můj sen v hrobě hlas že zvlní:
Chápat, chtít a rozumět!

A tak, zvony, zněte nocí
ve sny snílku, v ples jich, v žal,
pevně věřit, jest již mocí,
v triumf zory zněte v dál!

XII.

Causerie o dvou maskách.

(Psáno k otevření divadla v Libni.)

(Vystoupí Thalie v dlouhé říze, v ruce drží dvě masky tragedie a komedie, kol hlavy má vavřínový věnec, za ní Žertovná osoba v šatu bajazza s čapkou a rolničkami.)

Thalie
(mluví k sobě obě masky v své ruce pozorujíc):

Ve vás, ó, masky, vše, co mám, se skrývá:
Hněv, který zuří, úsměv, který zpívá,
sny Hamleta i Falstafovy šprýmy,
tragika, pathos s harlekýna rýmy,
zjev minulosti, budoucna sen ztmělý,
ba vše, čím trpí, jásá člověk celý.
Tak symboly jste veškerého žití,
jít k zpovědi jest na svou tvář vás vzíti,
tu, jež se mračí, jak tu, jež se šklebí,
tu, která šlape prach, tu, jež hřmí k nebi,
tu, která žertuje, jak tu, jež kárá.

Ž e r t o v n á   o s o b a:

A celkem je to zas jen fraška stará!
Nic božského, jen pouhá kratochvíle,
při níž lze po večeři trávit chvíle
a zapomníti starosti své všední,
jež nosí život stále zde den ke dni.
Nač na koturn se zpupně vypínáš?
Lze prostým být, když něco říci máš.
Dnes nemilujem pós a deklamací.

T h a l i e:

Mlč, každý rád se v mladosti sny ztrácí.

Ž e r t o v n á   o s o b a:

Ty tvoje, které davu přeochotně
v plen podáváš, dnes zvětraly již notně.

T h a l i e:

Ty l ž i v é snad, leč ty, v nichž pravda hárá,
ať zpívá, směje se, ať hřmí či kárá,
jsou nesmrtelné zrovna jako člověk.
Jdu v jeho stopách a vše sbírám pro věk,
co v jeho ňadrech velikého zrálo,
co rozmarem se hravým v tváři smálo,
čím žil a rost, co záští v něm, co lásky,
jak v zrcadle jsem spjala v ty dvě masky,
jež v ruce mám, co myslí, chce a cítí,
kdyz p r a v d a, v tom jest celé jeho žití;

když chce, ať třeba sobě vysměje se,
vždy pravda silnější jest, vichrem v lese
zní její hlas nad vřavu efemerní
a pochopí ji všichni, kdo jí věrní.

Žertovná osoba:

Máš pravdu snad, s tebou se nechci příti.
Mně stačí moje efemerní žití,
lič spády Osudu, jenž soudí, dáví,
mně milejší mé rolničky chřest hravý,
zvlášť v zmatku tom, jenž světem nyní vládne,
kde není škol, ni pout, ni uzdy žádné,
kde obecenstva vkus je děckem módy,
kde verš i prósa jsou jen plny vody.
Ó, znám to dobře, až je mi to k hnusu.
Máš odvahy, se tomu svěřit vkusu?
Hleď sílu míti též, kaž, volej, hlásej!
Jdi řezat copy, s paruk všech prach střásej,
chci rád pomoci tobě v díle krásném...
Ve každém tvůrčím okamžiku šťastném,
dej volnost herci jako básníkovi,
jen takto můžeš vykouzlit svět nový,
když ten, jejž značí masky v ruce tvojí
mně zdá se zastaralým...

Thalie:

Nuže k boji!
Jen bojem osvědčí se zdatnost, síla.
A Musa nová, jak ta, která byla,

si ještě rády nad hotovým dílem
své ruce dají... Sen můj se svým cílem
se potkal již. Neb žití do zrcadla
se noří, sebe víc nechť zchladlá
a suchá srdce novým vzplanou jarem,
v tom kouzlu našem novém vždy, byť starém.
Neb člověk rád vždy v zrcadle se vidí.

Žertovná osoba:

Tak půjdem v novou dráhu. Ó, kéž řídí
nás dobrá hvězda a vždy v přístav pravý.
Mně úsměv stačí — ty vem vínek slávy!

EPILOG.

KASTALSKÝ PRAMEN.

KASTALSKÝ PRAMEN.

V tříšti skalin vyvěrá v štěrk a skály,
padá jasný, o kámen zvoní cestou,
až se v skalách poskokem čilým ztrácí
průhledný, čistý.

Obraz jeho přítele milá ruka
na stůl z dálky v papírů směs mi vrhla;
jistě jemně vycítil soudruh v písni,
nám co tu drahé.

Šťastný sám pil z kastalských, svatých zdrojů,
v snách já pouze, oběma těžko věřit,
že by zmizet pro věky měly s krásou
se světa píseň.

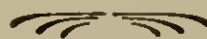
Nelze, aby zhynulo devět sester,
lidstvu písní památných, žijí, žijí!
pramen jejich roztříštěn jednotlivcům,
v ňadrech dál zpívá.

Vidím, kterak úderem silným Pegas
tvrdou skálu rozrazil, pod kopytem
jak mu trysknul k obloze v šumné slávě
zázračný pramen.

Tak ať osud, básníku, bez soucitu
třeskne v hruď tvou, šťastný jsi, jestli ranou
vyvře svatý, těšící, vítězící
ručej tvých písní!

☆ ☆ ☆

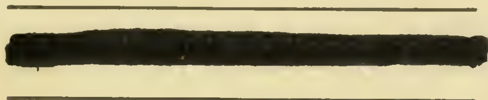
OBSAH.

POZNÁMKA.

II. Causerie o marnosti slávy světské dobírá si některé novější Dantisty, kteří pronesli náhled, že Dante byl původu židovského. Neděje se to ani pro ideu samu (nebo vše jest možné), jako spíš pro fantastický způsob kritické methody a konfusnost názorů při tom objevenou. Každý zasvěcený do věci ví, kam báseň bije a pochopí; nezasvěcencům v otázku by ani sebe delší výklady nepomohly.

J. V.

NAKLADATELSTVÍ

J. OTTO

V PRAZE